

ԳՐԱԳՐԱՆԻՔ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

Տարեկան 12 Ժր.
Վեցամսեայ 6 Ժր.

ԱՐՏԱՍՏԱՆԻ

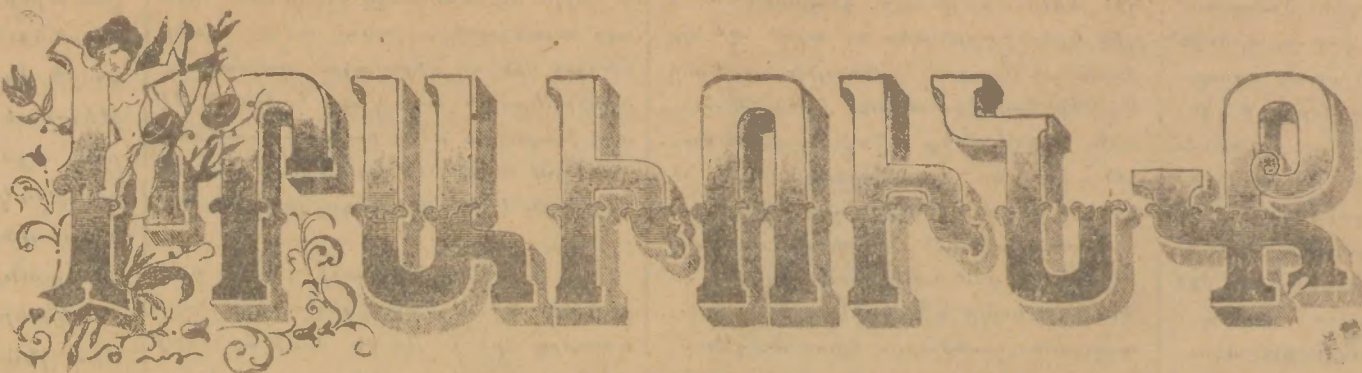
Երկու քիւրակի ծառով
Տարեկան 14 Ժր.
Վեցամսեայ 7 Ժր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 Ժր.
Վեցամսեայ 1.50 »

ԿԱՆՈՒԿ

Ծախցման տողը
20 սանթիմ.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇՈՒՄԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Rédaction du Journal

«Ira-vounk»

ВАКНА (I ar

Редация

на ВѢСТНИКЪ

«Ira-vounk»

ВАРНА

Գրութիւնք եւ չեւ
տրուիր

ՕՐ. ԹԵՂԵՐԱՅԻՆ ԳՐԱԳՐԱՆԻՔ

ԵՒ

ՆԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԶԱՄԱՆԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒՆԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ ՀԻՆԴ ԻՐ
ՏԱՆԸ ՄԵՋ ՓՈՂՈՑ ՆԵՐԱՍ

ՍՍՑԻԱ

ՀԱՅ ԽՈՒՆԻՔԱՆԵՐ
ԵՂՄԻՍԻՍՏԱՆԻ ՄԵՋ

Իշխանայ վանքին մէջ խախտութիւնները ծայրայեղութեան հասած են այլեւս: «Էլպիս» ստորագրութեամբ անկողնակալ անձի մը ընդարձակ տեղեկագիրը զոր մեր ներկայ և յաջորդութեամբ կը հրատարակենք, ցոյց կուտայ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գիւնդատունը ենթարկուած է որոշ կուսակցութեան մը էնթրիքներուն շնորհիւ ծերունազարդ Հայրապետին յիշուածութիւնը և մասամբ դատողութիւնը կորսնցուցած ըլլալուն: Իժպիպետ Ա. Բաբայան՝ որ վերջին օրեր Էլմիստէն մեկնած է, գիտականօրէն կը հաստատէ, թէ վերջ. Հայրապետը բանկարող է կառավարել մեր այժմեան ժամանակի եկեղեցական և դպրոցական բարդ դրոշմերը և մեծ մեղք է նրա թուլացած ուսերի վրայ այդպիսի բեռը ծանրացած թողնել: Իժպիպետը կը յաւելու. «Վերջը այժմս գտնվում է ծերութեան այն աստիճանում, որ կոչվում է գիտութեան մէջ «ծերունական մարգվուտ», այն է՝ սպառնում ֆիզիքական այժերի և յոգնածութիւն մտաւոր կարողութեանց: Գլխաւորապէս շատ նրկատելի է յիշողութեան նուազումը, հին օրերի յիշողութիւնները բաւական լաւ պահպանած է, իսկ վերջին ամիսների կամ օրերի անցքերից միայն բեկորներ են մնում յիշողութեան մէջ, կազմուածքի բուսական գործողութիւնների մէջ էլ խանգարմունք աւելցած են»:

Երբ այս սպառնալիքները մատնուած է Հայրիկի մատուր և ֆիզիքական կարողութիւնը, պէտք է զարմանալ իր շուրջը տեղի ունեցող խախտութիւններու մասին: Տ. Տաճատ վարդապետի արտաքուստէն վերջ աւելի կուսակցամբ և մանաւանդ շահատէտ վարդապետ մը դիւանապետ անուանուելով, պատճառ եղած է որ գործերը այն տխուր վիճակին հասնին ինչ որ կը նկարագրէ Էլպիսի անկողնակալ պահ տեղեկագիրը, վերջին ժամանակներս հակառակ կոնդակներու շարքը արգէն վեհափառի այդ վիճակը ցոյց կուտար:

Կեդր. ժողովը լուծուելէ յետոյ Կաթողիկոսը իր ֆիզիքական և մտային տկարութիւնը զգալով, Աղբիւն ամենաբարձր հաստատութիւնը էնթրիքներու խաղաղիք չը դարձնելու համար, միաբանութեան պաշտօն տուած էր իր մէջէն սահմանադրական եղանակով խորհուրդներ ընտրել վարչական և դիւանատան գործերը վարելու պաշտօնով: Կաթողիկոսարանին դրոշմերը ժողովրդէն յանկարծ եկեղեցականներու անցնելու այս կարգադրութիւնը շիջելու գործուեց որոշ կարգապետ վարդապետի վրայ յարցակալմ ընել տուած են:

Մենք խորապէս կը ցաւինք որ մեր աղբային ամենանուիրական հաստատութիւնը այսօր այդ տխուր վիճակին մատնուած է: Ոչ մէկ հայ չը ներէր որ խումբ մը պատանիներ Էլմիստէնը իրենց յարձակումներուն և սպառնալիքներուն ենթարկեն. և ամէն հայ պէտք է թքնէ Էլմիստէնայ դռնէն ներս ալ խուլիգանութիւն գործել տուող խմբակի երեսին և մենք կը պահանջենք որ այդ յանգգոնութեան թելադրողները արդարութեան ձեռքը մատնուին և կաթող. գիւնդատունը միաբանութեանէն քուցուի ընտրեալ խորհուրդի մը յանձնուած մնար:

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ
Պր. Ժիրայրին և ռաճախարակ
Դաշակցադպրեան շէֆերուն ոչ
շէֆիկներուն

Պարոններ,

Յեղափոխութիւնը՝ որ «վարէն» պէտք էր ոչսել՝ դուք զայն վերէն սկսեցիք. եւ այս եղաւ մեր անյաջողութիւններուն ու դժբաղդութիւններուն միակ պատճառը: Կուգէ՞ք այս մասին վիճել, պատրաստ եմ եւ պատրաստ չէ թէ հայտնութիւններով, վայրենի արհուրածով ու սպաննութիւններով՝ որ կուսակցութիւններուն (չի հասկնաք յեղափոխականներուն) յաւանակ է՝ այլ իրական, յայտնի փաստերով: Իսկ այժմ՝ երբ կուսակցութիւններու ժողովեան, յաջողութիւնը կը պահանջէ եւ անհրաժեշտ է որ վերէն սկսուի գործը, դուք կուգէք (իր թէ) զայն վարէն ոչսել, որպէս զի մէկ կողմէն ան չի յաջողի ու միւս կողմէն ինքզինքնի միութեան ցանկազորացոյց տուած ըլլաք: Հնչական միութիւնը եւ Հնչական պառակտումը որ դուք բոլր փաստ առաջ՝ կը նետէք գործին «վերէն» սկսուելուն անտեղութիւնը՝ ընդհակառակ խիստ փայլուն եւ անճեղքիկ ապացոյց են միւս: Թեան գործին վերէն եւ միայն վերէն սկսուելուն անհրաժեշտութեանը: Հնչական զրոյթները երբ միացան՝ ամեն կողմի ալ հետեւողները անմիջապէս միացան, գրկուեցան ու պագնուեցան: Եւ այս հետեւողները (վարիքը) երբէք չի պիտի խաբուէին եթէ միեւնոյն գրութիւնները գիրաւ չի խաբէին ու չի գտնուէին: Եւ այս անուիք երբ գտնուեցան ու բաժնուեցան ամեն կողմ ալ «վարիքը» սկսան իրենց «վերիքուն» ետեւէն քաշուիլ: Ի՞նչ կուգէք ասկէ աւելի զօրաւոր ապացոյց սա բանին համար որ միութեան «հնարաւորութիւնը, հաստատութիւնը եւ տեւականութիւնը կախուած է միայն եւ միայն անկեղծութենէն եւ վարիքներուն ու «զեկէն»՝ կուգէ՞ք այս մասին ալ վիճել պատրաստ եմ՝ եւ պատրաստ չէ թէ հայտնութիւններով, վայրենի արհուրածով ու սպաննութիւններով որ կուսակցականներուն (չի հասկնաք յեղափոխականներին) յատուկ է՝ այլ գիտական ու ճշմարիտ փաստերով: Գալով թէ գոնէ Դաշակցութեան մէջ... որով իմացնել կուգէք Դաշակցութեան ապակեղծութեան ըլլալը նախ չի պիտի վերսի թէ ապակեղծութեան գործին մէջ ինչ մեծ վնասներ ունի. ասիկայ թող վիճելի խնդիր մը մնայ այն դեպքերին մէջ, որ ամենուս սիրելի Մուրադ կառաջարկէ՝ բայց իրօք Դաշակցութեանը:

Քիւնը ապակեղծութեան մէջ իմ պատասխանս է «պարագաներու համեմատ»:

Կուգէք այս մասին ալ վիճել՝ պատրաստ եմ ասոր ալ: Բայց գիտեմ որ դուք չէք վիճել այլ կը «գործէք» եւ արդէն գործ պէտք է «վարը» կուրօքէն ետեւէ քաշելու համար: Դին աւտեն կրօններու հիմնադիրներն ալ այդ ճշմարտութիւնը լաւ ըմբռնած ըլլալով հրաշքի գործերով իրենց տեւելէն քաշեցին ժողովուրդներ որ մինչեւ այսօր դեռ կերթան: Եւ այսօր իսկ տակաւին այդ դրութեան է որ գործածած է ժողովուրդներ ետեւէ քաշելու համար: Դորս օրինակով մը բացատրած ու հաստատած ըլլալու համար հոս մէջ կը բերեմ ասկէ 9 տարի առաջ Ամերիկայէն ստացած մէկ նամակի հետեւեալ տողերը: «Տոս Դաշակցութիւնը բնաւ ուժ չունէր, բայց Պանքի ցոյցէն վերջը անպակն ժողովուրդականութիւնը եւ ուժ ունեցաւ»:

Եւ մեծէ այդ ցոյցները ճիշտ ճշդ ապականութեամբ չէին կազմուած (զոհուողներուն եւ զոհուող ուղղութիւնը կողմէն չի հասկնաք):

Իսկ դուք, Պ. Ժիրայր, որ Հնչակը կամ ուրիշ թերթերը կը քննադատէք, որպէս թէ անէն այսինքն ձեր թերթէն գորս անոնք միայն ըլլային ժողովուրդը գէշ կերպով առայնորդ եւ: Դեռ երէկ Գառապետները կը կարգայիք ձեռք ձեռք ու սպաննութեան փորձի մը, որ տեղի ունեցած էր ծանօթ Դաշակցական գործիչ վարդօրի գէմ՝ այն պատճառով որ ան քանի մը հազար ֆրանք իրացուցեր է. արդ, ի՞նչպէս չի կասկածիլ ձեր լաւ եւ ուղղամիտ առաջնորդ մը ըլլալուն մասին, երբ քատաղով կը կանգնիք զայնպիսի վայրենիներու, որոնք սպաննել կենեւն այնպիսի մարդ մը «որ աղբին եւ յեղափոխութեան անագին ծառայութիւն մատուցած է եւ որ չէ թէ» քանի հազարներ այլ նոյնիսկ քանի մը տասնեակ հազարներ ալ կերած ըլլաք իրենց հէլալ էր» (խօսքերը բն չեն այլ Դաշակցականներուն):

Եթէ իրօք վարդօն ծեծուեցաւ իր կողմը դրամ անցուցած ըլլալուն համար միայն, եւ գուք այդ ձեռք գործը պաշտպանեցիք միայն այդ դրամ կողմը անցուցած ըլլալու յանցանքին համար՝ դուք ապերախս կ'ըլլաք անբարոյական առաջնորդ մը՝ քան չնչակը, քան... եւ այլն, որովհետեւ մեծ ապերախսութիւն եւ անբարոյականութիւն է իրեն աղբին «անագին ծառայութիւններ մատուցած» (սոսքը իմ չէ եւ երբէք ալ չի կրնար ըլլալ) գործի մը միայն դրամ իրացուցած ըլլալու յանցանքին համար ողբանել տալու գործը Գառապետները: Ինչպիսիք չեն սպաննել այլ պատմութեան մէկ

երեսին վրայ իր ահագին ծառայութիւնները կը գրեն իսկ մեզ հրեան վրայ ալ կիրառ զրաւները, ու այսպիսիին համար այս եւ համարումի կարուստը զոր պիտի ունենար կը բաւէ:

Վարդան իրաւ յանցաւոր է պարտնէր: Բայց չէ այնպէս յանցաւոր ինչպէս դուք զայն գիտէք: այո, Վարդան մեծ յանցաւոր մը եւ նոյնիմի մեծ մեղաւարտ մըն է անոր համար միայն որ ջանք ջանքի շարունակ հասարակութիւնը խաթմը ի հաշիւ կուտակուեալն ստանաւ խօսելով ինչպէս մանկութեան ժամանակի մը յիշատի կը խօսի ի հաշիւ: Իր չորսպանին իր «փորը կշտացնողին» «ազա խաւ է» ինկիլիզի ապրանք է, ճշմարիտ Աստուած սէրմայէն չեա տար կոր» եւ այլն բռնիով, իրաւ իւրացնել եւ այլ այս վերի անբարոյականութեան ծնունդը եւ միայն եւ ոչ ուրիշ բան:

ԾԱՐՈՒՆ

ՅՈՂԱՐԿԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆ ԱՂԱՍԵԱՆԻ

Հանգուցելոյն մարմինը հիւանդանոցէն օր մը առաջ եկեղեցի փոխադրուած էր: Կիրակի օր ժամը 2ին խառն բազմութիւն մը հաւաքուած էր գանդակի գանգուին ի յոր: Տաճարին մէջ արարողութիւնը կատարուելէն յետոյ զազաղը եկեղեցւոյ բակը հանուելով լուսանկարը առնուեցաւ: Երկու անգամ զատ լուսանկարիչներու կողմէ: Բակը խռուած բազմութիւնը 2000 հոգիէն աւելի էր: Բոլորը զգած, ուսած էին, շատեր կուլային:

Թերթիս խմբագրող թէ եւ մի քիչ ուշ հասաւ բայց զրաւով թէ զարմանալիս խօսող չէ եղած, զազաղին վերելի անդուլը բարձրացաւ յուզուած, եւ հակիրճ զարմանալով մը թուեց արկածի մը զոհ գացող Ստեփան Աղասեանի՝ բարեմասնութիւնները, եւ ունեղորութիւնը: Հասաւ անուշոք զէպի մահ քայլ մըն է: Ժողովը ծնած վայրկեանէն մահուան համար քայլ մը առած է արդէն: Բայց տայն մարդիկ չեն մեռնիր որոնք յիշատակելի ծառայութիւններ կը մատուցանեն իրենք համայնքին կամ ընդհանուր մարդկութեան: Ստեփան իր ազգին ու միջավայրին համար միշտ անձնուէր աշխատող մը եղած է իր կարողութեան սահմանին մէջ: Նա սղջատախնամը նպատակաւորութեամբ գործին մէջ զոհուեցաւ ահա, ամենքս յուզուած ենք իր զազա-

ղին առջեւ: Բայց այդ զազաղէն ասոյն երկու որբիկներ եւ այլք մը կը մնան, անոնք ըստ ամենայնի արժանի են մեր կարեկցութեան, մեր նպատակին: ասով մենք պիտի ապացուցանենք թէ մեր միշտը պղծատնական չէ ու կը յարգենք անոր յիշատակը:

Դամբանականէն անմիջապէս յետոյ Տէր Արքեպիսկոպոս հայրը ուժ տուաւ Տ. Գուրգէնիանի առաջարկին, եւ հրապարակաւ առաջարկուեցաւ թաղ Ռորխոյն օր հանգուցեալին որբերուն ինքնաստ հանգանակութիւն մը ընելու: համար յանձնախումբ մը կազմէ, ամէն կողմէ հաւանութեան նշաններ:

Թափուրը կազմուեցաւ: զազաղին առջեւէն չորս պատկեր կերթային, Աղջատախնամի, Հայկական ընթերցարանի, Վեր Հնչակ, մասնաճիւղի եւ Դաշնակցական երիտասարդներու կողմէ: զպրաց զասը իր ամբողջութեամբ կը մասնակցէր երգեցողութեան: կարգադիր մասնախումբ մը աւելն բան կանոնաւորած էր: Նմանը շատ քիչ անգամ տեսնուած ահագին բազմութիւն մը օտարազգիներն իսկ կը զարմացնէր: Թափուրը քաղաքիս մեծ պողոտայէն ընդարձակ շրջան մը ընելով անցաւ հայոց թաղը եւ յատկապէս զէպի գերեզմանատուն: Յուրտ հով մը սկսած ըլլալուն հակառակ, յուսաւարկաւորներու մէջ կարեւոր մասը մինչեւ գերեզմանին եզրը ընկերացաւ: զազաղին ժամը 5ին արդէն գոցուած էր գերեզմանը:

ՀԱՅ ԽԱՐԵՐԱՅ ՄԻ

Ասկէ տարի մը առաջ եգիպտոսէն վառնա եկող կուսարացի Միհման Նազարեան Նէվրուզեան անուն երիտասարդը հայրենակիցներուն միջոցաւ կը ծանօթանայ 70 տարեկան Տիկին Սողոմէ Գարապաշեանի եւ 60 տարեկան Տիկին Սրբաշի Հաճիպաշեանի, եւ երթեկեկ կը սկսի ասոնց տունները:

Թուականէն շուրջ երկու ամիս առաջ այդ երիտասարդը լուր կը բերէ յիշեալ երկու պատանւորներ, թէ ուղղորդուելով հնուութիւններ զնոց վաճառական մը եկած է, ասէք կըէ ձեր ունեցած հնութիւնները տանիմ ցոյց տամ ու ծախեմ: Խիղճ տիկիները առաջ օճէ է կասկած մը ունենալու անոր կը յանձնեն 2 մասնոց, չլիւթայ մը, գորգ մը, ոսկէ թելով բանուած «լէրվէ» ներ, ոսկէ գոտի մը, գափթան մը,

եւ այլն: Երիտասարդը իրկուան դէմ այդ արարկանները կաննէ ու կը տանի անգամ մըն ալ չերեւալու պայմանաւ: Տիկինները հետեւեալ օրը կիմանան թէ այդ խաբերան նոյն իրկուանը չոգնաւ: Նստելով մեկնածէ քաղաքէս: Ոմանց կարծիքն է թէ եգիպտոս վերադարձած ըլլալ:

Այդ խաբերայ Միհմանը 22-23 տարեկան, միջահասակ, զեղնորակ երիտասարդ մըն է: Ով օր զինք ճանչնայ ու իրեն հանդիպի, կարծէ որ, խայտառակէ զանի թքնէ անոր երեսը եւ զգուշացնայ ու զգուշացնէ իր ծանօթները անկէ որպէսզի ուրիշներ ալ այդ զոգին, այդ խաբերային զոհ չերթան:

ՀՈՒՏԵՐՈՒՆԻ 29 Ի ԴԵՊՏԵՐ Է Զ Մ Ի Ա Մ Ն Ո Ւ Մ

Յունիս ամսից սկսած էլ միաձնում մի շարք արտաքին ճըն շումներ եւ բռնութիւններ են գործ դրվում որոշ խմբի ձեռնարկներով: Եւ զեկալարութեամբ: Դեռ շատ թարմ է իմ յիշողութեան մէջ, թէ ինչպէս մի խումբ ինքնակոչ ազգայիններ արգելեցին հանդուցեալ Նահապետ եպիսկոպոսին թիֆլիս գալ կառավարութիւնից յետ ատանալու եկեղեցական եւ վանական եկամուտները, չը նայելով որ նա հայրապետական կոնգակ ունէր ձեռքում, Նահապետ եպիսկոպոսը չը կարողացաւ թիֆլիս ուղևորվել:

Սակայն Նահապետ եպիսկոպոսի հետ կատարված իրողութիւնը միանգամայն նսեմանում է հոկտեմբերի 29 ին տեղի ունեցող քստմնելի գէպքին առաջ: Երբ զաւառական խուժանապետները ամբողջ գլուխն անցած խայտառակութիւնը զազալթնակէտին հասցրին:

Չը պատկանելով գոյութիւն ունեցող եւ ոչ մի կուսակցութեան արձանագրում եմ գէպքն այնպէս, ինչպէս որ նա կատարվել է: Բայց որպէս զի հայ հասարակութեան համար, օր խիստ մեծ կա-

րտութիւն ունի վերջերս էլ: միաժամ տեղի ունեցող գէպքերի մասին ուղիղ լուսաբանութեան, եւ այստեղ առաջ կը բերեմ այն շարժառիթները, որոնց անմիջական արդիւնքը Սուքիաս արքեպիսկոպոսի խուժանի դատաստանի մատնվելն եղաւ:

Կենտրոնական ժողովի փակումից յետոյ՝ Վեհափառ Հայրապետը իր Գեորգ արքեպիսկոպոս Սուրենեանի անունով տուած կոնգրակով՝ թոյլ տուեց էլ միաձնի միաբանութեան պարբերաբար միաբանական ժողովներ գումարել: կարգաւորելու եւ կանոնաւորելու համար Մայր Աթոռի քաղաքով տնտեսական վիճակը, ժողովները սկսվեցին գումարվել եւ միաբանութիւնը մի շարք միջոցներ ձեռք առաւ իր վրա դրված պարտականութիւնը աշխուժեցնելու ի գլուխ հանելու:

Միաբանական ժողովի առաջին որոշումն էր, որ այսուհետեւ վանական բոլոր պաշտօնեաները ընտրութեամբ լինեն: Բայց նախ քան այս որոշման իրագործումը, վճռվեց Վեհափառ Հայրապետի բարեհաճութիւնը առնել: Վեհափառ կամք տուեց եւ միաբանական ժողովը իր հետեւեալ նիստերում զբաղվեց պաշտօնեաների ընտրութեամբ: Ընտրվեցան՝ 1) վանական կառավարութիւն հինգ հոգուց բաղկացած, 2) տղարանական ժողով 3 հոգուց, 3 «Արարատի» խմբագրութիւն 3 հոգուց, 4) լուսարարական, 5) մատենադարանապետ եւ այլն: Այդ ժողովներից մէկում մի խումբ միաբաններ, ի նկատի ունենալով Վեհափառ կաթողիկոսի գիւնի կամայականութիւնները եւ միաբանութեան տարապարտուց դատապարտվելը մամուլի էջերում, յատկապէս Յովնանեան դպրոցի տեսչի եւ հոգաբարձութեան մէջ տեղի ունեցող գէպքերի առիթով, ցանկութիւն յայտնեցին նաեւ կաթողիկոսական գիւնի մի պատասխանատու:

Ա. ԵՐԵՎԱՆԵԱՆ

30

ԱԽԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԻՒՂԱԶԱՆԸ

(Շար. նախորդ թիւէն)

Յանկարծ օտար չլուր իր լուսեցաւ հեռուէն: Աւագակապտը յուսով մը մէջքէն հանեց զայնչն ու սպասեց:

Սրկինքը ամպապած էր ու խաւարը այն աստիճան թանձր էր որ ճանչցուելը անհնար էր:

Տակաւ առ տակաւ ոտնաձայնը մօտեցաւ ու փափստեքի մը ձայնը լսուեցաւ:

Աւագակապտը վրէժնորդութենէն

կը թողար...
Վերջապէս անկիւնին ճիշտ առջեւին երկու հոգի կ'անցնէին:

Ճանչցաւ...
Մին Նուրի պէյն էր. իսկ միւրը՝ պապա Մաթոս:

Աւագակապտը ժամանակ չը կորսնցուց... Կայծակի արագութեամբ մը յարցակեցաւ Նուրի պէյին վրայ ու զայն մը միտք անոր սրտին մէջ, Միհմանոյն ատեն չը թողուց որ պապա Մաթոսն ալ փախչէր... ասիւծի մը պէս անոր ետեւէն հոսաւ ու զայնչնի մը հարուածով գետին փռեց զինքը:

Պապա Մաթոս փախուստ տուած ցամաքակ կրցած էր «օգնութիւն», օգնութիւն» պատա, հետեւաբաւ ձայնը լսուած էր եւ չորս կողմէն մարդիկ կը թափէին փողոցներու մէջ, առանց գիտնալու թէ ո՞ր թաղ երթալ պէտք էր:

Աւագակապտը շատ թիւրութեամբ անյայտ եղած էր:

Պապա Մաթոսին մօտը վայրկենական եղած էր. իսկ Նուրի պէյ միայն մահացու կերպով վերադարձած էր, երբ փոխադրեցին տունը:
Ստիկանութիւնը կատաղութեւնէն ի՞նչ ընելը չ'էր գիտեր: Երկու հարիւրէն աւելի հայեր՝ կապածելի նկատուելով, բանտը լեցուեցան:

Նուրի պէյ որչա՞փ որ կենդանի էր, օսկայն խօսելու գիտակցութիւնը կորսնցուցած էր եւ չ'էր կրնար բան մը հասկնել, մինչեւ իսկ նշանացի ձեւով: Կէս օրէն ետքը, մահուան ճգնաժամուտն օտ, Աւագակապտը խորին տխրութեամբ մ'անոր օնեակը մտաւ: Նուրի պէյ անգամ մը միայն այս վեհ մարդուն աչքին նայեցաւ ու հոգին փչեց:

Օ՛հ, արցունքի կաթիլ մը ցայտեց Աւագակապտին աչքերէն դուրս: Վրէժ էր թէ զթութիւն... Աստուած գիտէ...
Միայն թէ մեքենաբար ոտքի ելաւ:

ձեռքերը կուրծքին վրայ ծալեց, աչքը գէպի երկինքը վերցուց ու սկսաւ ինքն իրեն մրմնջել:

Բայց ի՞նչ էր այդ մրմնջը...
Աղօթք թէ անէ՞՞ք...
Ո՛չ որ հասկցաւ...
Յետոյ գլուխը ձեռք ու դուրս ելաւ:

ՍԵՐԱԼ ՀԱՆՐԱՅ ԵՒ ՆԱԹԵՂԱՐ

Վանի գեղեցիկ արուարձաններէն դուրս, հազիւ քառօր մը հեռաւորութեամբ, այգիներով, պարտէզներով ու ջրարբի արտերով շրջապատուած գիւղ մը կայ, որ «Շահ պազար» կը կոչուի: Այս օղատուն ու գեղեցիկ տեսարանով գիւղը ժամանակով պարսից Շահերէն մին հիմնած է, երբ Արթուրեան հաց թագաւորութեան օրով մեծ զօրութեամբ պաշարած է Վանի հոյակապ

խորհրդատու մարմին ընտրել։ Այս առաջարկութեան իբր կաթողիկոս իրաւունքները պաշտպանելու պատրուակով, չհակառակեցին դիւանապետ Ներսէս վարդապետը, Մխիթար և Մեսրոպ վարդապետները, առանց միաբանութեան գիտութեան և ընտրութեան։

Եւ մի՞թէ դատաւարտելի չէ դիւանապետ վարդապետի վարմունքը, որ այդ օրերին մի կողմից Աստուխան և Ղզլար հեռագիրներ էր ուղարկում առաջնորդ և յաջորդ ընտրելու համար, իսկ միւս կողմից աշխատում էր ընտրութեան սկզբունքը ստի տակ տալ և իր ուզած մարդկանց, առանց ընտրութեան, սինօգի անդամ առաջարկել տալ։ Այս դէպքում մանաւանդ աւելի քան դատաւարտելի է Մխիթար վարդապետի պահանջը իրան սինօգի անդամ առաջարկել տալու համար։ Այս այն Մխիթար վարդապետն է, որ կարածների գրուման տարին սինօգի անդամ էր և հրաժարվեց այն ժամանակ երբ աքսորի էր դատաւարտվում այս օրվայ անարգված, իսկ կալուածների գրուման միջոցին հերոս Սուքիաս արքայիսկոպոսին։

Դիւանի համար պատասխանատու խորհրդատու մարմին ընտրելու հարցը, երկար ու բարակ, թեր ու գէժ կարծիքներից յետոյ, ժողովի կողմից ընդունվեց գրական մտքով, որ և նախագահ արքայիսկոպոսի միջոցով խնդրեց Վեհափառի տնօրէնութիւնը Վեհափառ իր համաձայնութիւնը տուեց և հետեւեալ ժողովում ընտրվեց նաև յիշեալ խորհուրդը 3 հոգուց բաղկացած։ Եւ այսպիսով ընտրված պատրաստ էին բոլոր պաշտօնական մարմինները, մնում էր Վեհափառի հաստատութիւնը, նախագահ արքայիսկոպոսը առանձին յայտարարութեամբ ներ-

կայացնելով միաբանական ժողովի ընտրած մարմիններն ի հաստատութիւն Վեհափառ Հայրապետին, անմիջապէս հաստատվում են կաթողիկոսական կօնգակով բոլոր պաշտօնականներն իրանց պաշտօնում, բացի դիւանի խորհրդի անդամները։ Տարօրինակ էր այս հանգամանքը չէ՞ որ ամեն ինչ կատարվել էր Վեհափառի նախընթաց բարեհաճութեամբ։ Եւ վեհափառի կամարիլւան իզուր չէր այդպէս վարվել, նա դիմումը ձգձգում էր դիւանի խորհրդի հաստատութիւնը, առանց սրի գիտութեան ոչ մի կարգադրութիւն հաստատութիւնից յետոյ չէր լինելու համաձայն միաբանական ժողովի որոշման և Վեհափառ Հայրապետի ցանկութեան։ Եւրոպականի

ՄԱՍՈՒՆԻ ԵՆԻՐՁԸ

Վերկիի Ձայնի կը հարցունէ.— Ի՞նչպէս էր ըմբռնում այժմ «Թրքահայ հարցը» պահանջի առիթօք հայկական վեց նախագահների համար Պերիքի Սևրէ յոգուածի կամ Մայիսեան ծրագրի դործադրութիւնը ազգային յեղափոխութեան ճանապարհով և դիւանագիտական միջամտութեամբ, թէ՞ աշխատիլ տապալելու թիւրք ներկայ ուժերը և ձեռք բերելու ամբողջ թիւքիայի բտրեկտրսութեւնը ընդհանուր յեղափոխութեան ճանապարհով թիւքիայի բոլոր ճնշուած ժողովուրդների համեմաշխ գործակցութեամբ և միահամուռ կուռով։

2.— Հնարաւոր և նպատակայարմար էք գտնում միացնել մի կուսակցութեան ձեռքում թիւքահայ ժողովրդի քաղաքական ազատութեան դատի և ռուսահայ աշխատատար մասսաների տնտեսական և ոսցիալական ազատագրութեան կուռի ղեկավարութիւնը։

Բերդը տարէն աւելի։

Գիւղին ետեւը չղթայական բլուրներ կան, որոնք կերկնան մինչեւ կարմիր-Դուռ կոչուած բլուրին գագաթը։ Մեծաւ մասամբ հայ են գեղին բնակիչները. հետեւաբար տիրական ազգեցութիւն մը ունին անոր ջոջերը, մինչեւ իսկ կառավարութեան դուռը։

Կոտորածի ժամանակ թուրքերը, մանաւանդ վայրենաբարոյ քուրտ լինականները՝ գիտնալով որ այդ գեղին մէջ կոռուղ երիտասարդներ կային, չը համարձակեցան մեծ կորուստ պատճառել։

Ահա այդ գեղին մէջ աննշան անկիւնը գտնուող տունի մը մէջ ապաստանած էին Սէֆիլ հանրմ եւ իր աղջիկը։

Ճածուկ փղիկկած ու սխալարկ էր տունն ու կը գտնուէր ընդարձակ պարտէզի մը մէջ։ Սէֆիլ հանրմ յանձն առած էր հարուստ կիներու ճերմակեղէնները յուսալ ու ապրեցնել իր աղջիկը։

Շէվքի փաշայի սպարանքէն, ազատուելէն ի վեր ժողտւորապէս ութ ամիս անցած էր։

Իրիկուն մը նառէղար նստած էր խաթիւնը պատուհանի մը առջին որ փողոցին վրայ կը նայէր եւ զրազած էր գուլպայ հիւսելու։ Մայրը պարտէզին մէջ քանի մը կտոր ամուրանջաբեղէն ցանած էր, հետեւաբար զանոնք ջրելու գացած էր։

Այդ պահուն Տէվրիչ մը կտնցէր լայն փողոցին մէջէն, որուն տրամալի կերպարանքը, վեհ նայուածքը, հասակը խորհրդաւոր երեւոյթը... ամենքն ալ ցոյց կուտային թէ ծանօթ մըն էր ան։ Ետեւաբար մանկամարդ աղջիկը բացաւ պատուհանը եւ ուշադրութեամբ գիտեց զանի։

Ո՛հ, չէր սխալած։ Տէվրիչը իր ազատարարն էր, իր կեանքի փրկիչն էր։ Ու չը կրնարով հոգւոյն ճիշդ գտնել «Պաքի»... «Պաքի» բացագանչեց։ Կանաչի այս քնքուշ ու թրմունչ

Ընկերավարական ընկերություն
ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱ

Կովկասի ռամկա ընկերության կան (սոցիալ-տէմօքրատ) կազմակերպութեան համադոււմը իմիջի այլոց որոշած է 1) Հ. Յ. Գաղակցութեան և Հնչակեան կուսակցութիւններու գէժ անընդհատ կուռ մղել իրեն պուր-ժուա ազգայնական կուսակցութիւններու գէժ։ 2) Հայաթաթար ընդհարումները ընդունիլ իբրեւ հետեւանքը թիւքերու աւատական կազմի (բէկեր ու աղաներ) և հայկական գրամատիրական կազմի միջև ընդհարումի մը։

Այդ պարտնները իրենց վերջին որոշումով կապացուցանեն միայն իրենց տգիտութիւնը և անբուժելի կուսակցամուլութիւնը, իսկ իրենց առաջին որոշումը կրնայ միայն ծառայել այն բանին, որ ասկէ ետք Գաղակցութիւնը բարոյական մեծ իրաւունք մը կունենայ իր կողմէն անխնայ հաշածելու այդ պարտները հայաբնակ վայրերէն։ Եթէ կուռ կուզեն— փախչող չկայ։ Մայրաքաղաքի թիւքը ծայրայեղութիւն կրնայ բերել, բնականաբար։ Հոյրեմիք

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օրմանեան պատրիարք երկու շաբաթէ ի վեր հիւանդացած ըլլալով չէ կրցած իր տունէն դուրս ելլել։ Ի՞նչ մը ապագինել յետոյ Պէյօլիւքտէքէի ամաւանոցը պիտի երթայ կազդուրուելու համար։

— Պոլսոյ մէջ գտնուող Սանասարեան խանին մէկ մասը «տէքս» ի վերածելով 1300 ոտկի տարեկան վարձքով Օսման պաշալային վարձու տրուել է։ Մանգուսէ կը զրէ թէ նոյն խանը 1500 ոտկի վարձքու պատրաստ հայեր կային, որոնք «տէքս» չինելու ծախքին ալ չպիտի ենթարկէին։

ձայնէն Տէվրիչը սթափած՝ վեր առաւ իր գլուխը եւ գլխի ցածուկ տունին պատուհանը նայեցաւ։ Երբ տեսաւ որ ժանկամարդ աղջիկը նշանացի ձեւով մը կը հրաւիրէր զինքը, ձեռքը վերցուց ու հակացուց թէ՛ պէտք էր սպասել։

Ու այդ ձեւակերպութիւնէն ետքը Տէվրիչը հեռացաւ արագ արագ քայլերով, իսկ մանկամարդ աղջիկը պարտէզ վազեց ու ձորը ըսաւ։

— Եկո՛ւր, Պաքի՛րը հոս է... հիմակ մեզի պիտի գայ։

— Ի՞նչ կըսես... Պաքի՛րը հո՞ս է, միմիկեց Սէֆիլ հանրմ ինքնիրմէ ելած ձայնով մը։ Ո՛ր տեսար զինքը... չըլլայ թէ սխալիս, սիրելի աղջիկս։

Ո՛հ, մայր, չեմ սխալիր, քիչ մը առաջ փողոցէն անցաւ ու ես իր անունը տալու պէս, իմ կողմս դարձաւ եւ նշանացի ձեւով մը հասկցուց թէ՛ սպասել պէտք է։

— Աղէկ, ուրեմն երթանք։ Բարի է

ազգր։ Նոյն թերթը այս առթիւ կը յիշէ խնամակալութեան յառաջագոյն գործած մէկ սխալն ալ, այն է թէ այդ խանին կառուցման տունն 7000 ոտկիով չինել յանձնառու եղող հայ ճարտարապետներուն չը տրուելով, 11000 ոտկի օտար ճարտարապետի մը յանձնուած էր։

Ցաւալի է որ մեր մէջ տակոււնի չի յարգուիր նուազուրդի դնելու այն օգտակար դրութիւնը զոր տարբեր հասարակութիւններ և կառավարութիւններ իրենց օրէնք ըրած են։

— Պոլսոյ Գաւրմ-փաշայի Մեսրոպեան երկսեռ վարժարանի խարխուլ չէնք վերանորոգելու ծախքը բարեբար ազգային մը յանձնառու եղած է։

— Նոյնպէս Պոլսոյ Մայր եկեղեցին համար նոր կազմուած է եռաձայնի երկ երգեցիկ խումբ մը։ Այս խումբը կը բաղկանայ 23 օրիորդներէ և 10 պարոններէ։

— Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն եւ կեդրոնական վարժարանին խնամակալ Տ. Մաքսուտ Հարէնց ուրբաթ գիշեր մեռած ըլլալով, փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կատարուած է։ Հանդուցեալը ընդհովանաւորութեամբ ողբացեալ Աբիկ էֆ. Ունճեանի՝ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած է վեց տարի շարունակ իբր խնամակալ։

ՆԱԽԱԿԱՏՈՒՓ

ՊՈՒՐԿԱԶ Մ. Խ.— Եթէ Ռազմիկի մէջ անիրաւ անուանարկութիւն մը եղած է Ձեզ, չեմ կարծեր որ ձեր փաստացի հերքումն ալ հրատարակել մերժէ։ Եթէ առաջին անգամ մերժած է ձեր պատասխանը հիւրընկալել, անոր պատճառը ըլլալու է հաւանականապէս, ձեր զրկած գրութեան մէջէն չեղուելու աստիճան ճապաղ եւ բոլորովին անգրագիտօրէն գրուած լինելը, ինչպէս է նաեւ այս անգամ մեզ զրկած նիգ։ Ուստի բարեկամօրէն ձեզ խորհուրդ կուտանք, որ քիչ չաա գրելու վարձ մէկու մը բացատրէք ձեր գողափարը ու գրել տաք որչափ կարելի է կարճ կապով, եւ զրկեք ուղակի ձեզ անուանարկող թերթին, որ պարտի հրատարակել թէ խղճի եւ թէ մամուլ օրինօք։

ասիկա։

Մայրն ու աղջիկը վառեցին հինգած լամբար մը ու պատուհանին ծոտ նըստելով սրտի անկեղծ անձկութեամբ մը սպասեցին։

Կամաց կամաց գիշերը կը մոտենար ու անոր խաւարային ստուերները կը թանձրանային երկրիս վրայ։

Ժամը մէկը կը գարնէր։

Յանկարձ պարտէզին ջախջախուած դուռը ճաւուռ պէս ձայն մը հանեց ու մէկը ներս մտաւ։

(Եւրոպականի)

